

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНА ТВОРЧИСТЬ ІВАНА ЯЦКАНИНА

Анотація. У статті аналізуються літературно-критичні статті та рецензії І.Яцканина, присвячені питанням української літератури та українсько-словацько-чеських літературних взаємозв'язків.

Ключові слова: критика, публіцистика, стаття, рецензія.

Ім'я уродженця Пряшівщини Івана Яцканина стає все більш відоме в культурному світі України. Він належить до тих діячів, котрі своєю різноплановою творчістю розвивають, досліджують та популяризують українську культуру. Аналіз рецензії творчого набутку письменника [6] свідчить, що увага дослідників зосереджена переважно на художній творчості, а його літературно-критичний доробок згадується принагідно.

В українському літературознавстві Словаччини І.Яцканин на сьогодні є одним з найактивніших дослідників. Його перу належить понад 50 статей із різних питань літератури, культури, духовного та суспільного буття. Вагоме місце серед літературно-критичних праць Яцканина займає жанр рецензії, у якому розкривається його майстерність як критика. Автор приділяє особливу увагу проблемам української літератури, українсько-словацьких та словацько-українських взаємозв'язків у царині перекладу, теоретичним засадам художнього перекладу, розглядає питання чеського зацікавлення українською літературою та ін.

17 літературно-критичних статей, у яких досліджено різні аспекти українсько-словацько-чеських літературних взаємозв'язків, були об'єднані І.Яцканином в окрему книгу «Діалог літератур», яка вийшла друком 2008 р. у Пряшеві. На збірку відгукнулися рецензіями як словацькі, так і українські критики. Так, пряшівський письменник Ю.Бача в рецензії «Вагома книга на важливу тему» [1] акцентує увагу на наскрізній проблемі, яка об'єднує всі статті книги: *«Окремі публікації – це самостійні дослідження того чи іншого аспекту перекладацтва, які під кінець книги дозволяють повністю забути про певну фрагментарність окремих початкових статей-рецензій та переростають в окремі розділи солідної наукової розмови про переклади художніх текстів взагалі, а конкретна тематика того чи іншого дослідження в даному разі слугує лише ілюстративним матеріалом для доведення тверджень автора»* [1].

Літературний критик та перекладач Д.Дроздовський у рецензії «Українська література в чесько-словацьких зеркалах» [3] відзначає «евристичну цінність» книги [3: 192], яка, на його думку, полягає в представленні цікавих деталей українського перекладу та української літератури.

Науковець Я.Джоганик звертає увагу на особливе розуміння І.Яцканином українсько-словацьких та українсько-чеських культурних

взаємин: *«об'єктивно критично, але винятково у гармонії з власним баченням і відчуттям І.Яцканин спостерігає за автентичністю художнього оригіналу та адекватністю його перекладу, винахідливо відкриває речі, дотепер не збагненні, не оцінені»* [2: 64].

Грунтовно рецензує книгу перекладач, науковець та письменниця Т.Ліхтей, котра наголошує на важливості досліджень, проведених І.Яцканином, особливо відзначає ті статті, які стосуються словацько-українських взаємин. Вона висловлює сподівання, що *«запропонований Іваном Яцканином «Діалог літератур» переросте в полілог, у мистецьке багатоголосся, яке неабияк збагатить культурну спільноту по обидва боки кордону»* [5: 147].

Погоджуючись із наведеними думками рецензентів, відзначимо, що компактно зібрані публікації І.Яцканина дають можливість повніше простежити і зацікавлення перекладачів, котрі обирають для перекладу той чи інший твір, і фаховий аналіз перекладів, зроблений Яцканином, і рівень проникнення української літератури в інші слов'янські культури. Однак згадана книга статей не відображає повноти літературно-критичного доробку критика. Тому в цій статті зробимо спробу охарактеризувати його більш детально.

Різні аспекти дослідження українсько-словацьких літературних зв'язків спостерігаємо у статтях «Над одним перекладом» [7], «Діалог двох культур» [10], «Більше творчості і відповідальності» [11], «Українська література на сторінках часопису «Елан» [15]. І.Яцканин відстежує стан поширення та вивчення матерікової української літератури в Словаччині. Так, у статті «Над одним перекладом» (1978) критик розглядає переклад словацькою роману І. Григурка «Канал», здійснений Властою Баловою, і зупиняється на питанні відповідності перекладу змістові й формі оригіналу. Порівнявши чотири видання роману, серед яких два оригінали (вид-ва «Молодь», 1974 та «Дніпро», 1976) і переклади словацькою (Братислава, 1977) та російською («Молодая гвардия», 1975), Яцканин вказує на розбіжності словацького перекладу й українського оригіналу («Дніпро», 1976). Він аргументовано доводить, що перекладач користувалася не українським виданням роману, а немайстерним російським перекладом, що призвело до багатьох неточностей та навіть до випусків цілих абзаців. Яцканин узагальнює, що «переклад з другої руки» це й нетактовне ставлення до читачів, і зниження естетичної вартості твору.

На важливості перекладацької справи І.Яцканин наголошує в оглядовій статті «Діалог двох культур» (1989) і стверджує думку про те, що «історія художнього перекладу у кожній літературі стає частиною історії національної культури, національної літератури» [10: 62]. Критик зосереджується на сфері словацько-українських літературних зв'язків і простежує найвагоміші переклади творів українських письменників словацькою, які з'явилися у Словаччині після 1948 року, а саме Т.Шевченка, І.Франка, О.Кобилянської, В.Стефаніка, Лесі Українки, О.Гончара, О.Довженка, Ю.Яновського, М.Стельмаха, В.Сосюри, П.Тичини, М.Рильського, І.Драча, Б.-І. Антонича, Б.Олійника, В.Коротича, Д.Павличка, Л.Костенко та ін. Яцканин наголошує на важливості зробленої справи, однак вказує і на поступ української літератури, з'яву нових творів, які також варті перекладу.

Стаття «Більше творчості і відповідальності» (1989) присвячена аналізу словацьких перекладів Наташі Павулякової-Дюрінової збірки українських оповідань, яку видало братиславське видавництво «Смена» під назвою «Живе сні». До цієї книги увійшли одинадцять оповідань сучасних українських письменників: В.Баранова, В.Левицького, В.Медвідя, Г.Пагутяк, Ю.Покальчука, В.Положія, С.Пушика, В.Шкляра, Б.Штерна, В.Тарнавського, О.Тесленка. Аналізуючи переклади, І.Яцканин прагне «уникнути строгого чи навіть рабського порівняння першотвір — переклад» [11: 65]. Тому в цій студії його цікавлять питання вибору перекладачами мовних засобів, а саме заміна діалектизмів відповідниками з говірки мови, на яку перекладають, чи використання літературного слова, проблеми свавільного перекладу стилістичних фігур та тропів і вплив таких дій на ідейно-художній зміст твору. Саме за такою схемою автор здійснює розгляд перекладів, наводячи ті приклади, де і спостерігаються т.зв. «зсуви». Так, оповідання В.Левицького «Поруґа» вирізняється тим, що автор користується західноукраїнською говіркою. Однак, перекладач не відображає цієї мовної особливості твору, в результаті чого, як відзначає критик, втрачається присмак, характерний для творів В.Левицького. Свої спостереження Яцканин підкріплює і цитатами з праць відомих теоретиків перекладацької справи, зокрема звертається до тверджень С.Флоріна, щодо необхідності знання перекладачем географії, історії, літератури, побуту та звичаїв народу, чію літературу він перекладає.

Багато невідповідностей критик знаходить у перекладі оповідання О.Тесленка «Світячи іншим», на зразок: «Оригінал: «Він кволо махнув рукою», переклад: «*Povadnuto sa usmial*» [11: 67], які, на його думку, змінюють художній світ першотвору, моделюють інші ситуації. Свої міркування Яцканин підтверджує висновками теоретика перекладу В.Коптілова, котрий вважав, що перекладач повинен дотримуватись природності зву-

чання реплік, дбати про відповідність лексики і синтаксису закономірностям функціонування розмовної мови.

Взявши до уваги комунікативну, естетичну та репрезентативну функції перекладів оповідань, І.Яцканин констатує, що збірник «Живе сні» не відповідає критеріям майстерного перекладу.

У популяризації української літератури в Словаччині вагоме місце в 30-40-х роках ХХ ст. займав часопис «Елан», відповідальним редактором якого був відомий словацький поет Ян Смерек, а діяльність його зводилась до пропагування словацької літератури як удома, так і за кордоном. Дослідженню цього питання І.Яцканин присвятив статтю «Українська література на сторінках часопису «Елан» (1995). Дослідник детально проаналізував друковані на сторінках журналу матеріали, які стосувалися української літератури, зокрема відзначив статті словацького літературознавця Йозефа Кіршбаума про Є.Маланюка та про Т.Шевченка під назвою «Бард України — Тарас Шевченко». Яцканин відзначає, що авторам статей вдалося відобразити не тільки літературний процес України, а й показати складний суспільно-політичний лад країни та його вплив на розвиток художнього слова.

І.Яцканин звертає увагу і на зворотний процес у справі перекладу між словацькою та українською літературою, простежує поширення творів словацьких авторів в Україні. Зокрема, він цікавиться проблемами дитячої літератури, стверджуючи, що література для дітей та молоді не менш вартісна, ніж література для дорослого читача. У літературно-критичній статті «Словацька дитяча література в українському перекладі» [19] критик коротко характеризує етапи розвитку сучасної модерної словацької дитячої літератури. Він детально зупиняється на творчості Л.Ондрейова, твір котрого «Опришкове дитинство», переклав українською Григорій Кочур, а в перекладі Федора Ковача вийшли «Оповідання з гір». Г.Кочура І.Яцканин називає «майстром художнього перекладу» [19: 45], котрий зі словацької переклав також твори П.Гвездослава, Л.Новомеського, А.Плавки, В.Мінача, а повість «Опришкове дитинство» привабила його, на думку критика, темою вільної людини, образом розбійника-бунтаря.

І.Яцканин як досвідчений перекладач пильно помічає і вдалі моменти, і недоліки в українських перекладах зі словацької. З цієї позиції він розглядає переклади українською творів словацького письменника Руда Моріца. До оґріхів перекладача С.Панька критик відносить послаблення метафор оригіналу, які призводять до нейтралізації художнього тексту, пропуск цілих речень, заміну часу. І.Яцканин наголошує і на такій особливості художнього перекладу, як творчий підхід перекладача до твору, вміння не механічно відтворювати слова, а проникати поза текст. Ці спостереження стосуються перекладу М.Русанівської казки

Д. Душека «Бабуся на драбині». Перекладач, на думку дослідника, недостатньо відобразила грайливість твору, зумовлену магічним реалізмом казки.

Про прагнення Яцканина ознайомити читачів Словаччини з творчістю найбільш відомих українських письменників свідчить і його невелика за обсягом, але наповнена важливою інформацією студія «Переклад одного вірша» [18], присвячена творчості та перекладацькій діяльності Василя Стуса. Поезія цього митця, що символізує неповторений дух українства, як підкреслює дослідник, вирізняється інтелектуалізмом та максималізмом [18: 55]. І. Яцканин представляє поета як інтелігента-дисидента, для якого творчість була способом існування. Поруч із цим він виділяє і таку грань його таланту, як переклади. І. Яцканин підкреслює, що у перекладацькому доробку митця наявна поезія, проза й драма. Серед перекладів Стуса з німецької, англійської, французької, російської мов є і переклад зі словацької віршованого твору поета Мирослава Валека «Історія трави», який він здійснив на початку своєї творчості.

Поряд із аналізом перекладів словацькою мовою творів українських авторів, Яцканин приділяє увагу й перекладам чеською. Його статті «Чеське зацікавлення М. Хвильовим» [21], «Від класики по сучасність» [22], «Письменники «Розстріляного відродження» на сторінках чеської преси» [23], «Євген Маланюк по-чеськи» [25], «Чеське зацікавлення українською літературою» [27] відображають процес поширення української літератури в Чехії, вирізняються інформативністю та глибиною аналізу досліджуваного явища. Критик інформує читачів про персоналії авторів, вказує на вагомість їх творчого доробку в українському літературному процесі та рівень ознайомлення чеської читацької аудиторії з їхньою творчістю.

Так, у статті «Чеське зацікавлення М. Хвильовим» (2002) Яцканин, для кращого розуміння читачами творів митця, наводить ті характеристики його особистості, які дають можливість краще зрозуміти ідейний зміст проблем його творів. На його думку, «не можна розглядати творчість М. Хвильового, обминаючи його політичні погляди, навіть і тоді, коли йде мова про появу його творів в іншій національній літературі» [21: 30]. Порушивши питання розвитку чесько-українських літературних зв'язків у 20-х роках ХХ ст., автор детально зупиняється на поширенні творів Хвильового та відомостей про нього в Чехії. Помітну роль у цьому процесі відіграли статті В. Харвата та Є. Рихліка, у яких схарактеризовано літературний процес в Україні та роль Миколи Хвильового в літературних угрупованнях «Плуг» і ВАПЛІТЕ. І. Яцканин інформує, що першим перекладом творів Миколи Хвильового чеською мовою стала новела «Кіт у чоботях», яка була надрукована 1929 року у газеті «Руде право». На думку дослідника, цей переклад «міг принести перекладачеві (у газеті

автора перекладу не наведено) кілька проблем, бо мовна стихія новели повна піднесення, але й легесенької іронії. Слід взяти в увагу й те, що у новелі, крім української, зустрічаємось і з російською мовою. Оці мовні відмінності повинні відбитись і у перекладі» [21: 32]. І. Яцканин зауважує, що не все перекладачеві вдалося відтворити належно. Зокрема, він залишив у тексті слово «гапований», хоча чеська мова має відповідник «*krumplovany*»; уривки українських та російських пісень не перекладені, але подані транскрипцією, «тим самим доходить до «креолізації» мови у перекладі» [21, 32]. Насамкінець, відзначаючи важливість здійсненої роботи, автор статті констатує, що чеські перекладачі значно випередили словацьких у справі перекладів творів М. Хвильового. Оповідання Миколи Хвильового «Мати» з'явилося словацькою аж у 90-их роках.

У статті «Від класики по сучасність» (2002) Яцканин простежує історію перекладної Шевченкіани в Чехії. Автор згадує перші переклади поезії Шевченка, здійснені Йозефом Первольфом чеською ще за життя поета. З когорти перекладачів, котрих привабила творчість Шевченка, Яцканин виділяє Ружену Єсенську, яка представила чеською читачеві «Вибране поезії» Шевченка у 1900 році. В історії перекладу Шевченка, автор простежує певні віхи, зокрема відзначає, що після 1945 року виходять і книжкові видання творів поета. З популяризацією творчості Кобзаря в Чехії, констатує критик, пов'язане ім'я чеського поета Ладіслава Фікара, котрий перекладав поезії українського класика в 1946 р. Яцканин порівнює переклад Фікара поезії «Садок вишневий коло хати» з перекладом цього ж твору Ярославом Виплелом, здійсненим на початку 20-х років ХХ ст., і робить висновки, що у перекладі Виплела поезія зазнала емоційних і часових відхилень та радше нагадує переспів, а Фікар настільки поповнив переклад, що він вже нагадує навіть не переспів, а новий твір. З цього приводу критик висловлює думку, що «перекладач мав би своє зусилля вести до того, щоб його власні втручання у текст були якнайменше наявними, щоб найбільшою мірою наблизився до об'єктивності перекладеного твору» [22: 60]. Найвдаліше видання творів Т. Шевченка чеською мовою — вибране «Білі хмари, чорні тучі» (1977) Ярослава Качібека, котрому вдалось зберегти ритміку оригіналу.

Аналізуючи перекладну україністику в історичній тягlostі, Яцканин у другій частині вищезгаданої статті репрезентує словник російських, українських та білоруських письменників, який вийшов друком у Празі 2001 року. Автор вважає, що укладачі матеріалу Галина Бін та Іво Поспішіл влучно схарактеризували 80-90-ті роки в українській літературі, сучасну українську поезію, представлену іменами Ю. Андруховича, О. Ірванця, В. Неборака та ін. Разом з тим Яцканин підкреслює, що в літературному процесі України не можна обійти генерації письменників

70-их років та такі відомі постаті 20-30-х рр., як Віктор Петров, Майк Йогансен, Аркадій Любченко, Борис Антоненко-Давидович. Цим самим він розширює український літературний обшир, репрезентуючи європейському суспільству непересічні творчі особистості та духовно-політичну атмосферу тоталітарної системи, яка знищувала національні таланти.

Окрему студію «Письменники «Розстріляного відродження» на сторінках чеської преси» (2002) І.Яцканин присвятив дослідженню матеріалів, пов'язаних з українським літературним процесом 20-30-х р. ХХ ст. Автор розглядає переклади чеською творів таких визначних постатей тодішнього літературного життя, як Григорій Косинка, Аркадій Любченко та Борис Антоненко-Давидович. На його думку, така увага чеської публіки до української літератури цього періоду була зумовлена рівнем творів, які своїм філософським змістом та модерною поетикою рівнялися до європейської літератури, зберігаючи свій національний колорит. Водночас автор відзначає, що тодішня чеська преса, знайомлячи своїх читачів з творами письменників «Розстріляного відродження», мовчала про застосовані проти них репресії більшовицького режиму. Це стосується і творчості Г.Косинки. На перекладі його новели «Темна ніч» Яцканин зупиняється детально. Він дає характеристику творчості новеліста, наводить тогочасні ідеологічно заангажовані оцінки пробільшовицької критики, ярлики та звинувачення, навішувані непокірному в ідейно-політичних переконаннях письменнику. Автор статті наголошує на особливостях художнього письма Косинки, які вирізняють його як творчу індивідуальність: локалізація сюжету й часопростору, витонченість художньої деталі, вміння зосереджуватись в одному епізоді. Саме ці ознаки творчої манери, вважає Яцканин, необхідно відтворити перекладачеві, щоб відповідник іншою мовою був майстерним. На жаль, констатує дослідник, у перекладі новели «Темна ніч», ім'я перекладача невідоме, цього не спостерігається.

До письменників «Розстріляного відродження» І.Яцканин відносить і Аркадія Любченка та Бориса Антоненка-Давидовича, незважаючи на те, що Ю.Лавріненко першого до своєї антології «Розстріляне відродження» не включив, можливо тому, що А.Любченко під час війни емігрував і за межами Батьківщини помер, а Б.Антоненко-Давидович після концтаборів ще працював в Україні і помер у 1984 році. Про вагомність творчості А.Любченка свідчить той факт, що чеський журнал «Ктеш» у 1928 р. під його світлиною надрукував такий текст: «Аркадій Любченко — один з найкращих модерних українських письменників» [23: 62]. А на сторінках журналу «Signal» було видруковане його оповідання «Гордійко». Проаналізувавши переклад цього твору, виконаний Я.Іржі, Яцканин вважає його загалом вдалим і відзначає, що перекладачеві вдалося відтворити семантико-стилістичні

функції окремих експресивних виразів першотвору [23: 63].

І.Яцканин звертає увагу й на появу в чеському перекладі творів Євгена Маланюка — знакової постаті в українській літературі, представника празької групи. Він зазначає, що книжка чеських перекладів поезій циклу «Під чужим небом» Євгена Маланюка складається з тих творів, у яких наявні чеські мотиви, адже, як відомо, чеський період життя і творчості поета залишив помітний слід у його поезії.

У статті «Чеське зацікавлення українською літературою» (2007) предметом аналізу автора стали переклади ліричної драми «Зів'яле листя» І.Франка, українських міфів, казок та легенд, а також роману О.Забужко «Польові дослідження з українського сексу» та її збірки «Сестро, сестро», роману Ю.Андруховича «Рекреації» та збірки поезій Петра Мідянки «Ужгородські кав'ярні». Стаття має оглядовий характер і містить аналіз згаданих перекладів. Так, щоб легше зорієнтуватись у здобутках і втратах чеського перекладача «Зів'ялого листя», критик наводить уривки перекладів іншими слов'янськими мовами і підкреслює, що чеський перекладач Я.Владіслав відійшов від оригіналу, щоб у цільовій мові бути ближчим до нього. Такий його крок, на думку Яцканина, був виправданим, бо в такий спосіб перекладач зміг витримати дух твору.

Автор статті схвалює відбір перекладачами творів закарпатського поета Петра Мідянки. Цей сучасний митець, на його думку, належить до «найцікавіших українських поетів-вісімдесятників» [27]. Вибране поезії Мідянки «Ужгородські кав'ярні» переклав Томаш Вашут, а передмову до видання написав Рене Кочік, котрий назвав поета «екзотичним птахом української поезії». Яцканин вважає, що «перекладач вдало справився з «мідянківською» мовою і вводить чеського читача у незвичні ритми й образи його поезії» [27: 61].

Варто зазначити, що зацікавлення І.Яцканина сферою перекладу не випадкове, адже письменник сам плідно працює на ниві художнього перекладу. Він перекладає українською з чеської, словацької та польської мов, а також українських митців представив у словацькому варіанті. У літературно-критичних статтях І.Яцканина відчувається його теоретичний і практичний досвід як перекладача. Саме цим можна пояснити те, що, досліджуючи переклади творів, він так чи інакше зупиняється на теоретичних моментах художнього перекладу, розглядає труднощі, з якими зіштовхується перекладач і простежує, наскільки вдало він їх долає. Тому його літературно-критичні праці здебільшого проблемні та дискусійні. До таких досліджень належить і стаття «Здобутки й втрати» (2004), у якій ідеться про переклад вибраних прозових творів майже невідомого в Україні чеського письменника Богуміла Грабала. Збірка вийшла у Львові під назвою «Вар'яти» у перекладі українського письменника

Юрія Винничука. І.Яцканин розмірковує про застосовані необхідні перекладацькі прийоми, а саме про те, «як перекладати говірку, жаргон, щоб вони були зрозумілими усім читачам» [24: 63]. Ю.Винничук перекладає празьку говірку, якою написаний твір, львівською, вважаючи, що це найкращий відповідник. І.Яцканин не поділяє думки про ідентичність чи найкращий відповідник львівської говірки празькій. Критик порушує питання про вільність перекладу, вважає, що той, хто береться за таку справу, не повинен бути занадто прив'язаним до оригіналу, однак і його індивідуальність не має взяти верх над індивідуальністю автора. Розглядаючи цю проблему, Яцканин звертається до міркувань таких відомих майстрів художнього перекладу, як М.Рильський та Г.Кочур. Не применшуючи вартості перекладу Ю.Винничука, Яцканин відзначає, що «у кожному творчому процесі є здобутки і втрати, так воно й у випадку перекладу прози Богуміла Грабала. Здається, що найбільшою проблемою у такому підході до оригіналу — знайти міру адаптації мовних та інших аспектів у середовищі цільової мови» [24: 66].

У літературно-критичній творчості І.Яцканина вагоме місце займає жанр рецензії. Як правило, це відгуки на нові видання творів або перекладів письменників, які рецензент розглядає переважно в контексті літератури певного часу. Варто зазначити, що в українському культурному житті Словаччини рецензія домінує серед критичних жанрів, і протягом другої половини ХХ століття рецензентську традицію словацьких українців найактивніше формує часопис «Дукля» [4: 43], активним автором якого є І.Яцканин.

Рецензії І.Яцканина покликані, перш за все, інформувати громадськість про появу нового естетичного явища. Критик одночасно прагне ознайомити з твором, наблизити його до читачів, зацікавити їх. Виконуючи ці функції, Яцканин як досвідчений літературознавець висловлює і своє враження від прочитаного. До таких рецензій відносяться «Пригорща натхненної поезії», «Прозовий дебют поета», «Рудо-Моріц по-українськи», «Обрії братерства» [8] та ін.

Показовою прикметою стилю рецензій Яцканина є те, що в них відбивається письменницька рука автора. Наприклад, у рецензії «Нова манера поетичного письма» [13], як і в інших працях, критикові вдається органічно поєднати художню образність з науковим стилем. Подібна манера проступає і в рецензії «Жайворонок і люди, або Гірка доля села (Над новою збіркою оповідань Іллі Галайди)» [14], де І.Яцканин розмірковує про жанрові пошуки письменників, про завдання літературної критики, яка, за його переконанням, «не мала б бути нав'язливою»

[14: 66]. Автор акцентує також на актуальній у перекладацькій практиці проблемі — використання у творчій письменника місцевої говірки. Він висловлює думку, що «діалект в художньому творі не слід ні максималізувати, ні мінімалізувати, причому ніяк не пропонуємо користатись законами арифметики, але законом функціонування діалекту в художньому творі. Користатись говіркою в художньому творі треба дуже чутливо, щоб художній твір не збився на якусь там «привідку» [14: 68].

У публіцистичній творчості Яцканина вбачаємо наявність жанрової дифузії, зокрема рецензії та огляду. Елементи обох жанрів проступають у рецензії «За ким дальший крок» [17], яка стосується виходу твору словацького письменника Юрая Шпітцера «Я не хотів бути євреєм» у перекладі українською Дмитра Андрухів. Торкаючись питання українсько-словацьких та словацько-українських літературних взаємин, критик зазначає, що «українська сторона зробила набагато більше у популяризації словацької літератури, ніж словацька по відношенню до української» [17: 85].

Рецензія «Про те, що за словом» на книгу Мілана Бобака: Очищення словом (Діалоги з Іллею Галайдою) [20] вирізняється філософічністю. Критика заінтригував лейтмотив цієї книги — зв'язок життя і творчості. Навколо цієї теми Яцканин розгортає рецензію і виводить істину: «У кожного своя стежка у світ слова, але й те, що за словом» [20: 67].

У рецензії «Невдержно летить час» [26] йдеться про щоденникові записи С.Гостиняка, які видрукувало пражське видавництво «NITECH» під назвою «Віддзеркалення». Ця книга спонукала І.Яцканина до роздумів про жанрові особливості щоденника в літературній творчості. Автор констатує, що щоденникові записи Гостиняка віддзеркалюють літературне та національно-культурне життя українців Словаччини.

Із дослідженого підсумуємо, що І.Яцканин приділяє значну увагу питанню поширення української літератури в європейських слов'янських країнах — Словаччині та Чехії. Він — один із найактивніших сучасних дослідників словацько-українських, чесько-українських та українсько-словацьких літературних зв'язків, популяризатор української та словацької літератури за рубежем. Вагоме місце у його творчості займають літературно-критичні праці, серед яких найпоширеніші жанри — статті та рецензії. У дослідженнях Яцканина відчутний його професійний досвід письменника та перекладача. Проблема художнього перекладу є провідною, і крізь призму її розуміння автором проступають концептуальні аспекти естетичних та громадянських засад І.Яцканина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бача Ю. Вагома книга на важливу тему / Юрій Бача // Режим доступу: <http://jurbaca.sk/index.php/novinky/43-ivan-jackanin.html>
2. Джоганик Я. З розвитку словацько-українських літературних зв'язків на зламі століть / Ярослав Джоганик // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія. Випуск 20. — 2010. — С.64-69.

3. Дроздовський Д. Українська література в чесько-словацьких зерцалах / Дмитро Дроздовський // Всесвіт. — 2009. — № 7-8. — С. 192-193.
4. Кушнір О. Жанр рецензії у публіцистичному доробку журналу «Дукля» (Словаччина, 1953-2004) / О.Кушнір // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. — 2010. — Вип. 9. — Ч.1. — С.43-51.
5. Ліхтей Т. Діалог літератур / Тетяна Ліхтей // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23. — 2010. — С.146-147.
6. Талабірчук О. Творчість Івана Яцканина в рецепції критики / Оксана Талабірчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 26. — 2011. — С.139-143.
7. Яцканин І. Над одним перекладом / Іван Яцканин // Дукля. — 1978. — № 4. — С.78-79.
8. Яцканин І. Із коротких рецензій Івана Яцканина / І.Яцканин // Дукля. — 1979. — № 5. — С.76-79.
9. Яцканин І. Трагедія мужицького життя / І.Яцканин // Дукля. — 1980. — № 3. — С.78-79.
10. Яцканин І. Діалог двох культур / І.Яцканин // Дукля. — 1989. — № 3. — С.62-66.
11. Яцканин І. Більше творчості і відповідальності / І.Яцканин // Дукля. — 1989. — № 4. — С.65-68.
12. Яцканин І. Сучасні пориви нашої літератури (Оцінка літературної продукції за 1988 рік) / І.Яцканин // Дукля. — 1989. — № 6. — С.38-43.
13. Яцканин І. Нова манера поетичного письма (Чеське вибране поезії молодих українських поетів) / І.Яцканин // Дукля. — 1990. — № 4. — С.74-75.
14. Яцканин І. Жайворонок і люди, або гірка доля села / І.Яцканин // Дукля. — 1990. — № 6. — С.66-68.
15. Яцканин І. Українська література на сторінках часопису «Елан» / І.Яцканин // Дукля. — 1995. — № 1. — С.50-54.
16. Яцканин І. Україна очима словацької преси (за 1999 р.) / І.Яцканин // Дукля. — 2000. — № 1. — С.34-38.
17. Яцканин І. За ким дальший крок / І.Яцканин // Дукля. — 2001. — № 2. — С.85.
18. Яцканин І. Переклад одного вірша / Іван Яцканин // Дукля. — 2001. — № 4. — С.55-56.
19. Яцканин І. Словацька дитяча література в українському перекладі / Іван Яцканин // Дукля. — 2001. — № 5-6. — С.42-49.
20. Яцканин І. Про те, що за словом / І.Яцканин // Дукля. — 2001. — № 5-6. — С.66-67.
21. Яцканин І. Чеське зацікавлення М.Хвильовим / Іван Яцканин // Дукля. — 2002. — № 1. — С.29-33.
22. Яцканин І. Від класики по сучасність / Іван Яцканин // Дукля. — 2002. — № 4. — С.58-64.
23. Яцканин І. Письменники «Розстріляного відродження» на сторінках чеської преси / І.Яцканин // Дукля. — 2002. — № 5. — С.59-64.
24. Яцканин І. Здобутки й втрати / І.Яцканин // Дукля. — 2004. — № 1. — С.62-66.
25. Яцканин І. Євген Маланюк по-чеськи / І.Яцканин // Дукля. — 2004. — № 4. — С.38.
26. Яцканин І. Невдержно летить час / І.Яцканин // Дукля. — 2006. — № 2. — С.52-53.
27. Яцканин І. Чеське зацікавлення українською літературою / І.Яцканин // Дукля. — 2007. — № 5. — С.55-61.
28. Яцканин І. Діалог літератур / Іван Яцканин. — Пряшів: Спілка українських письменників Словаччини, 2008. — 132 с.

Oksana Talabirchuk

Literary-critical creativity by Ivan Yatskanyn

Annotation. This paper analyzes the literary-critical articles and reviews I.Yatskanyna, devoted to Ukrainian literature and Ukrainian-Slovak-Czech literaryrelationships.

Key words: criticism, journalism, article, review.